

Blaž Mesec, Gabi Čačinovič Vogrinčič

ANALIZA KRONOLOŠKIH IN INTERAKCIJSKIH VZORCEV

KVALITATIVNA ANALIZA NA PRIMERU SOCIALNEGA DELA Z DRUŽINO

Kot konstrukcija kaže interpretacija na razumevanje tistega, ki interpretira, in ne na dogodek ali tiste, ki so v dogodku sodelovali.

G. Bateson

V tem prispevku nameravava do podrobnosti (pri katerih se šele izkaže, ali »nova« metodologija v resnici »deluje« kot plodno analitsko orodje) opisati konkreten primer kvalitativne analize v okviru kvalitativne študije primera. Pri tem se opira na primer dela z družino, ki je opisan v prispevku avtorjev v okviru raziskave Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani z naslovom Nekateri vidiki pravnega varstva otroka (otrok kot žrtev kaznivega dejanja; otrok kot stranka v postopkih pred organi socialnega varstva), katere nosilka je bila Alenka Šelih (1994). V tem članku obravnavava samo metodološki vidik analize primera. Primerjava rezultatov te analize s postavkami teorije socialnega dela in evalvacija tega primera praktičnega socialnega dela z vidika metodičnih norm te stroke še čaka objavo.

Razvidno je, da je postopek primeren zlasti za analizo primerov, pri katerih je poudarjena časovna dimenzija. To bodo zvečine dolgotrajni primeri socialnega dela s posameznikom ali z družino; ne pa nujno, ker je lahko časovna dimenzija pomembna tudi pri kratkotrajnejših primerih z intenzivnim dogajanjem, saj se v kratkem času zvrsti veliko

dogodkov, kar prav tako omogoča vpogled v razvojno dinamiko.

Najprej nameravava umestiti ta postopek v kvalitativno analizo primera, nato pa po vrsti opisati tri faze analize: urejanje dokumentarnega gradiva, analiza kronoloških in interakcijskih vzorcev in sklepno konceptualizacijo (oblikovanje teorije).

O KVALITATIVNI ANALIZI PRIMERA

Študija primera v socialnem delu je opis in analiza posamezne zadeve oziroma primera (družbene enote, dogodka, procesa), navadno primera obravnave, tj., dela s posameznikom, družino, skupino, skupnostjo, organizacijo, bodisi z namenom, da bi odkrili variable, strukture, vzorce interakcij in zakonitosti (teoretski namen), bodisi z namenom, da bi ocenili uspešnost dela ali napredek v razvoju (praktični namen). (Seveda lahko ista študija streže obema namenoma hkrati).

Pri proučevanju primerov se bolj kot pri proučevanju populacij opiramo na kvalitativno metodologijo, katere del je kvalitativna analiza. Gradivo za analizo sestavljajo navadno dosjeji z dokumentacijo o primeru, se pravi, osebni dokumenti, anamneze, opisi primera, uradni zaznamki o pogovorih, odločbe, sodbe itn., tj., sekundarno gradivo, ki ni bilo zbrano z raziskovalnim namenom, lahko pa tudi, čeprav redkeje, protokoli opazovanja, zapisi intervjujev in drugo primarno gradivo, zbrano posebej za raziskavo.

V okviru študije primera lahko proučujemo en sam primer (singularna študija primera) ali več primerov (pluralna ali »multipla« študija primera); pri slednjem proučimo vsak primer posebej, kot bi šlo za singularno študijo, vendar gradimo na spoznanjih, dobljenih pri analizi prejšnjih primerov, in primere med seboj primerjamo. Študije primerov je mogoče razvrstiti še glede na različne druge vidike (po sestavljenosti, po vrsti empiričnega gradiva, ki je osnova analize, ipd.).

Kvalitativna analiza je postopek v okviru kvalitativne metodologije. Izraz »kvalitativna metodologija« se uporablja v širšem in ožjem pomenu. V širšem pomenu, ki je umeščen na epistemološko in/ali občemetodološko raven, je kvalitativna metodologija sinonim za interpretativno hermenevtični pristop v nasprotju z objektivistično pozitivističnim pristopom. V ožjem pomenu, ki zadeva metodološko tehnično raven, pa je kvalitativna metodologija zbirno ime za metode in tehnike zbiranja, urejanja in analize kvalitativnih, atributivnih ali narativnih podatkov v nasprotju s kvantitativnimi, numeričnimi. Kvalitativna analiza je torej izraz, ki opredeljuje eno od opravil ali faz v okviru kvalitativne metode, namreč fazo urejanja in analize, ne morda zbiranja gradiva. (Fazo urejanja je smotrnejše šteti k fazi analize kot k fazi zbiranja gradiva, ker gradivo že urejamo z določenega analitskega vidika.)

Tehnike urejanja in analize kvalitativnih podatkov so sorazmerno nova metodološka pridobitev. Medtem ko so za kvantitativne podatke že dolgo izdelana rutinska pravila redukcije kompleksnosti (statistika), smo pri obdelavi kvalitativnih podatkov pogrešali funkcionalno analogne postopke redukcije, pri katerih kvalitativnih podatkov ne bi reducirali na kvantitativne, ampak bi ohranili njihov kvalitativni značaj.

Marsikdo, ki poglobljeno razmišlja o teoriji socialnega dela, se ne bo strinjal s težnjo po redukciji, ampak bo, nasprotno, poudarjal, da socialno delo ne teži k formulaciji splošnih zakonitosti (to je k redukciji konkretne prepletenosti in zaple-

tenosti posameznega primera na kakšno preprosto splošno zakonitost), ampak bolj k ohranjanju kompleksnosti.

Pri tem moramo opozoriti na dva različna pomena besede »redukcija«. Po prvem, bolj temeljnem, izaz redukcija opredeljuje postopek, ki smo ga pravkar opisali, namreč, zvajanje kompleksne stvarnosti obravnavanih primerov na preproste splošne zakonitosti, ki da se izražajo v njih. Po drugem, bolj banalnem, pa opredeljuje postopke krčenja obsežnega empiričnega gradiva na obvladljiv obseg, tako da ga lahko uredimo in analiziramo. O prvem, temeljnem problemu upravičenosti redukcije individualne kompleksnosti in oblikovanja abstraktnih pojmov in modelov v tem prispevku ne bomo razpravljali. Domevamo, da je tako početje smiselno tudi v socialnem delu, in upamo, da ta članek sam podkrepljuje to stališče, ko v njem oblikujemo določeno tipologijo in s tem reduciramo kompleksnost individualnega primera ter vidimo v njem poseben primer splošnejšega načina dela. Redukcijo pojmuje tu kot skrčenje obsežnega gradiva v dosjeju na obvladljiv obseg, ki omogoča vpogled v osnovne značilnosti dela na primeru.

Za analizo in interpretacijo kvalitativnih podatkov je nujna precej tesnejša zveza s teorijo kot pri kvantitativnih podatkih, ki jih imamo pogosto (nepravilno, pa vendar) za nekakšna dejstva »sama po sebi« (»številke same govorijo«), brez povezave s teorijo. Zato bo morda koga presenetilo, da je rezultat analize enega samega primera konceptualizacija, ki ima značilnosti teorije v nastajanju, teorije v pomenu hipotetične pojasnitve, pravilnosti, vzorca, zakonitosti, tipologije ipd., ki se preverja v nadaljnjem raziskovalnem postopku.

POVZETEK PRIMERA

Zaradi lažjega razumevanja postopka analize naj najprej navedem kratek povzetek primera.

V kmečko-delavsko podeželsko družino se priseli sinova partnerka. Sin pusti

službo in se preživlja s kmečkim delom. Partnerka je zaposlena v bližnjem podjetju. Dela samo v popoldanski izmeni. Skupaj zgradita svojo hišo blizu domačije staršev, se odselita in živita v izvenzakonski zvezi. Patronažna služba ugotovi alkoholizem starih staršev in mladega para. Rodi se jima sin, ki se, ko je star približno dve leti, v spanju zaduši z monoksidom, medtem ko starša opravljata živino. Zaradi nesreče sta zelo prizadeta. Nekaj dni zatem se rodi drugi otrok. Deček je zdrav, vendar milica kmalu poroča, da ga starša puščata brez varstva. Stara mati in otrokov oče se opijata in prepirata, otrokova mati zbeži k svoji materi, a jo partner pripelje nazaj. Nadaljujejo se prepiri in nasilje. Otrokova mati se sama zateče po pomoč na CSD; prosi, naj ji pomagajo najti popoldansko varstvo za otroka. Ne strinja se, da bi otroka začasno dali v dom ali rejniško družino. Kljub temu ji naročijo, naj pripelje otroka, da ga bodo začasno namestili v otroškem domu. Pomagali ji bodo tudi pri iskanju stanovanja in usmerjanju partnerja na zdravljenje proti alkoholizmu. »Kljub dogovoru« (tako v uradnem zaznamku) mati ne pripelje otroka. Ob obisku na domu ugotovita socialna delavka in patronažna sestra, da je otrok lepo negovan in da ni videti, da bi bil zanemarjen. Tudi oče ne mara dati otroka, rad pa bi, da bi žena delala dopoldne, da bi lahko popoldne varovala otroka. V CSD se odločijo, da »zaenkrat še ni treba posredovati, le pogosto nadzorovati«. Patronažna sestra nato predlaga materi, naj poišče varstvo za otroka pri svoji materi; mati obljubi, vendar tega ne napravi. Patronažna svetuje CSD, naj uredi materi dopoldansko delo, jo motivira za zdravljenje alkoholizma in usmeri očeta v zaposlitev.

Nato za več kot dve leti v spisu ni nobenih podatkov. Zatem se staršema rodi deklica. Mati jo neredno prinaša v posvetovalnico, na cepljenja pa redno. Videti je, da deklica zaostaja v razvoju. Čez leto dni milica opozori, da starša zanemarjata oba otroka, ki sta brez ustreznega varstva. Starša se ne odzoveta vabilu na CSD. CSD prosi podjetje, naj

omogoči materi dopoldansko delo, a brez uspeha. Zaradi preprirov in nasilja v družini deček nekega dne pobegne k sosedi in tam pričaka mater, ko se zvečer vrne iz službe. Naslednji dan se to ponovi. Ob obisku na domu ugotovijo, da sta otroka zanemarjena. Mati se odzove vabilu na CSD in obljubi, da bo sodelovala pri usmerjanju očeta na zdravljenje. Tudi ta skrušen pristane na zdravljenje. Socialna delavka se ne more odločiti za začasni odvzem otrok. Uredi vse potrebno za sprejem očeta v bolnišnico, a ko bi se moral tam oglasiti, se starša ne odzoveta.

Ko nekega dne deček ponovno pobegne k sosedom, pride oče za njim in ga davi, tako da otrok omedli. CSD se odloči za takojšen odvzem otrok zaradi neposredne življenjske ogroženosti in pozneje izda odločbo o odvzemu otrok in namestitvi v nadaljnjo oskrbo. Temeljno sodišče po opravljeni preiskavi zaradi kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja obsodi starša na pogojni zaporni kazni, s posebnim pogojem za očeta, da se začne zdraviti zaradi alkoholizma.

POSTOPEK ANALIZE PRIMERA DELA Z DRUŽINO

Predem opišemo postopek analize, kratka opomba o vrsti izhodiščnega gradiva.

V skladu z zasnovo celotne raziskave se analiza omejuje na dokumentacijo, zbrano v dosjeju primera, ki je edino empirično gradivo te raziskave; drugih podatkov nisva zbirala. To gotovo omejuje veljavnost, zanesljivost in posplošljivost ugotovitev. Toda vsaka analiza se mora sprijazniti z določenimi omejitvami, zato nobena ne pripelje do dokončnih spoznanj, do kakšne absolutne resnice. To odpira možnost drugim raziskovalcem, da dopolnijo gradivo in pridejo do drugačnih ugotovitev. Hkrati pa je jasna omejitev raziskave v pomoč tako raziskovalcu kot uporabniku. Raziskovalec bi zašel v nemogoč položaj, če bi se lotil naknadnega »preverjanja« in »dopolnjevanja« dokumentov (tudi če bi bilo to mogoče), npr. z izjavami udeleženi. Lahko si mislimo, da bi pri vsakem dokumentu, če bi

o njem spraševal udeležene, naletel na toliko zadržkov, interpretacij in različic, kolikor bi bilo ljudi, ki bi jih spraševal. O vsakem dokumentu bi se spletla rašomonska množica zgodb. To bi vsekakor lahko storil in morda bi bilo celo zelo zanimivo. Vendar je izhodiščno gradivo v našem primeru dokumentarno gradivo službe, uradna dokumentacija. Uradna dokumentacija službe ni slabo empirično gradivo. Vsako empirično gradivo pa je mogoče dopolniti z drugim empiričnim gradivom in ga ponovno ali dodatno ali drugače analizirati. To lahko stori tudi kdo drug, kdaj pozneje; raziskovanje je kolektivno početje.

Pričujoča analiza je izpeljana na temelju resničnega primera, vendar streže zgolj v ilustracijo postopka analize in postopka socialnega dela, na katerega se analiza nanaša. Zato se podatki v tem članku nekoliko razlikujejo od resničnih. Izločeni so vsi tisti, po katerih bi lahko osebe, ki s primerom niso imele nič opraviti, prepoznale ustanove ali posamezne udeležence. Nekateri podatki so spremenjeni. Nekatero podrobnosti smo izpustili. Mogoče so še kakšne podrobnosti navedene drugače kot v dosjeju. Menimo, da za potek analize in namen tega članka te razlike niso bistvene.

In zdaj k stvari. Kvalitativno analizo primera sestavljajo naslednji zaporedni postopki: (1) urejanje dokumentarnega gradiva in sestavljanje kronologij dogodkov, (2) analiza vzorcev ravnanja, (3) končna konceptualizacija.

UREJANJE DOKUMENTARNEGA GRADIVA IN SESTAVLJANJE KRONOLOGIJ DOGODKOV

UREJANJE DOKUMENTARNEGA GRADIVA

Izhodišče za analizo je bil (1) dosje primera, tj., mapa s pisnimi dokumenti o primeru (npr. uradni zaznamki, zapisniki, poročila itn.). Dokumenti v dosjeju so bili v grobem kronološko urejeni. Kjer so bili zaradi poznejših posegov v dosje delno neurejeni, jih je bilo treba urediti v (2) kronološko zaporedje. Tako urejen dosje je bil temelj za nadaljnji postopek analize.

Na temelju kronološko urejenega dosjeja smo rekonstruirali (1) kronologijo dogodkov; temu je sledil prikaz v obliki (2) skrajšane kronologije, ki je nato prikazana v (3) kronološkem diagramu. Sledita ureditev (4) sinhronične kronologije po akterjih in (5) sinhronični kronološki diagram po akterjih. Sestavljanje kronologij dogodkov sklene (6) kronološki povzetek ključnih obdobja dogajanja.

Osnovna kronologija dogodkov

Kronološko urejeni dokumenti ne ustrezajo povsem kronologiji dogodkov. Nekateri dokumenti registrirajo dogodek, ki se je zgodil istočasno, kot se registrira; drugi dokumenti pa poročajo o časovno bolj ali manj oddaljenih preteklih dogodkih. Neredko se poročila različnih virov o istem dogodku razlikujejo tudi v oceni časovnega zaporedja dogodkov. Včasih je bilo treba s pravim detektivskim delom rekonstruirati pravi tok dogodkov iz različnih dokumentov, ki vsebujejo različne opise in pripovedi. Velik del besedila dokumentov je bilo treba dobesedno prepisati in dele besedila (stavke, odstavke), ki se nanašajo na isti dogodek, razvrstiti skupaj, jih primerjati, ter nato v kronološkem opisu upoštevati bodisi najbolj značilen opis ali pa opis sestaviti iz več takih delov besedil.

Enota kronologije je dogodek. Dogodek je lahko nekaj, kar se pripeti v družini, dejanje staršev, interakcija med družinskimi člani, interakcija med službo in družino, pa tudi obvestilo, dopis, odločba ipd. O vsakem dogodku so navedeni naslednji podatki: čas (datum); kratka opredelitev dogodka; dokument, ki o njem poroča; ustanova (po potrebi tudi delavec), ki poroča; ustanova (po potrebi tudi delavec), ki ji je poročilo namenjeno; opis dogodka. Kadar ni mogoče določiti enega samega vira opisa, ampak je dogodek rekonstruiran na osnovi več virov, ostane samo kratka opredelitev dogodka (npr. »konflikt v družini«). Kratka opredelitev dogodka (npr. »Ponovni konflikt;

otrok se ponovno zateče k sosedom») je bistven raziskovalčev dodatek k obstoječemu gradivu, zbranemu v dosjeju. Raziskovalec povzame dogajanje z nekaj besedami, naslovi opis dogodka. Ta naslov bo temeljni element skrajšane kronologije. Osnovni kronološki opis je razmeroma obsežen, vendar bistveno manj kot dosje.

Popolni kronološki opis dogajanja je osnovni izvedeni dokument za nadaljnjo analizo. To pomeni, da se, razen v primerih, ko zaradi pozneje odkritih neskladij v opisih dogodkov podvomimo o ustreznem poteku, ne vračamo več k dosjeju. Prav zato naj bi bil osnovni kronološki opis dogodkov kolikor mogoče verodostojen, izčrpen in natančen zapis, pa vendar selektiven, tj., v njem naj ne bi bilo ponavljaj, ki so sicer v dosjeju pogosta. Prav tako naj v njem ne bi bilo za dano analizo irelevantnih dokumentov. Tako smo npr. izpustili navajanje obračuna stroškov za izvedence ipd. Če je opis tak, nam delo olajša, ker odstrani potrebo po ponovnem brskanju po dosjeju. (Gl. tabelo 1.)

Na temelju popolnega osnovnega kronološkega opisa (ki pa je tu naveden le deloma) smo nato sestavili dve vrsti skrajšanih kronologij: skrajšano kronologijo s kronološkim diagramom in sinhronično kronologijo s sinhroničnim diagramom.

Skrajšana kronologija dogodkov

V skrajšani kronologiji smo prvotne obširne zapise reducirali na jedrnate povzetke, v bistvu nekoliko razširjene naslove dogodkov iz osnovne kronologije. Tako smo povečali preglednost dogajanja in preusmerili pozornost s podrobnosti dogodkov, dejanj in odnosov na časovni potek dogajanja. Vsak dogodek smo oštevilčili z zaporedno številko (zaradi morebitne računalniške obdelave); oštevilčenje pa tudi prispeva k jasni ločitvi dogodkov. S tem da smo z letnicami oz. datumi zaznamovali tudi obdobja, ko o družini v dosjeju ni nobenega zaznamka, smo razprli celoten časovni kontinuum in opozorili na praznine v dogajanju,

spremljanju in ukrepanju. Jasno se vidi, da »čas teče«. Zastavijo se vprašanja: Kaj se je dogajalo v tem času? Kaj pomeni beseda »spremljanje«? Kaj pomeni »ukrepanje«: le odziv na negativne dogodke ali tudi odziv na poskuse družine, da bi obvladala svoj položaj? Kaj se dogaja v »mirnih« obdobjih? (Gl. tabelo 2.)

Na osnovi kratke kronologije lahko narišemo kronološki diagram. V njem nanašamo na abscisno os čas, na ordinatno pa število dogodkov. V našem primeru smo na abscisno os nanegli leta. Izpustili smo prazna obdobja, krajša od enega leta. Vsak dogodek smo označili s krogcem in krogec, ki zaznamujejo dogodke določenega leta, razvrstili drugega nad drugim nad točko, ki zaznamuje tisto leto. Nad nekaterimi leti je veliko krogcev, nad drugimi pa malo. S to poenostavitvijo se jasno pokaže, kdaj je bilo več in kdaj manj dogajanja, kdaj so se dogodki nakopičili, kdaj razredčili, kdaj so obdobja, ko ni nobenih zapisov o dogajanju. (Gl. sliko 1.)

Lahko si mislimo, da so možni zelo različni časovni poteki. Nekaj takih možnih potekov v idealizirani obliki prikazuje slika 2.

Predstava o različnih možnih »kronoloških krivuljah« je pomembna, saj nam pomaga razumeti in ovrednotiti dogajanje v primeru, ki ga analiziramo. Ni plodno izhajati iz domneve, da je časovna razporeditev dogodkov in posegov naključna, da v tem razporedu ni nikakršne zakonitosti. Ta predpostavka ne omogoča analize. Analiza izhaja iz domneve, da časovna porazdelitev dogodkov ni naključna in da je mogoče iz nje sklepati o značilnostih dogajanja in poseganja v družino. Pri tem sklepanju pa nam je v pomoč, če dobljeno krivuljo primerjamo z idealiziranimi krivuljami. Ko imamo opraviti s problematiko, kakršna je naša, bi rastoča krivulja (naša je v temelju taka) pomenila množenje negativnih dogodkov v družini in ukrepov; padajoča krivulja bi pomenila zmanjšanje števila dogodkov v času, iz česar bi morda sklepali, da se je stanje umirilo; krivulja v obliki črke U bi pomenila, da se je po začetnem izbruhu problematike in ukrepanju stanje

postopno umirilo, nato pa se spet postopno razburkalo do novega vrhunca.

Krogce, ki zaznamujejo posamezne dogodke, lahko tudi različno obarvamo ali vanje vrišemo različne znake in tako razločimo dogodke različnih vrst, npr. dogodke, ki so se pripetili v družini, in dogodke, kakršni so ukrepi različnih služb. Če storimo tako, smo že naredili korak h konstruiranju sinhroničnega kronološkega diagrama. Prav pa je, da tak diagram narišemo na osnovi sinhronične kronologije.

Sinhronična kronologija

Sinhronična (sočasna) kronologija je kronološka razvrstitev dogodkov, razdeljenih glede na različne kriterije: glede na akterje (dogodki v družini, v okolju), glede na valenco dogodka (pozitiven, negativen) in glede na druge znake, tako da so pregledno prikazani dogodki, ki so se zgodili istočasno na različnih področjih ali dogodki različne vrste. Neposreden vzor naše sinhronične kronologije so te vrste kronologije v zgodovino pisju, kjer so sinhronično razvrščeni geografsko oddaljeni dogodki (dogodki na različnih celinah, v različnih državah) ali dogodki različne stvarno definirane vrste (politični, kulturni itn.)

Sinhronična kronološka tabela

Po analogiji z zgodovino pisno kronologijo bi morali pri sinhronični kronologiji prikazati dogodke ločeno glede na geografsko ali funkcionalno definiran prostor, kjer so se dogodili. V našem primeru ne bi bilo smiselno, če bi to vzeli dobesedno. Tudi zgodovinske sinhronične kronologije, ki so sestavljene, recimo, po državah, pojmujejo državo včasih res kot prostor, v katerem se nekaj dogaja, včasih pa kot akterja v odnosu do drugih držav. Tako bi prostorski sinhroniji ustrezala v našem primeru sinhronična kronologija po akterjih. Glavne akterje pa je mogoče v našem primeru videti, kot da so razdeljeni na dve področji: družino in njeno okolje (neformalno okolje in službe).

Ločeno smo torej prikazali dogodke v družini, dejanja in odzive družinskih članov na eni strani in na drugi strani dogodke (odzive, ukrepe) v ustanovah in službah, ki so delale z družino, oziroma, ki so se odzivale na dogodke v družini. V to drugo kategorijo smo uvrstili tudi vse druge dogodke zunaj družine (v soseski). Sestavljanje take »dvostezne« ali »dvostolpčne« kronologije zahteva, da najprej nedvoumno opredelimo (kodiramo), v katero kategorijo sodi kakšen dogodek. Včasih je tako razlikovanje težko izvesti; tedaj se moramo pač odločiti za bolj ali manj natančno razlikovanje. Včasih moramo opise dogodkov iz kratke kronologije razčleniti na dejanja, ki sodijo v prvo, in na dejanja, ki sodijo v drugo kategorijo. Npr. opis iz kratke kronologije: »CSD: otrokova mati prosi za posredovanje; po prepričevanju privoli, da odda otroka v dom.« Tako opisanega dogodka kot celote ne moremo brez ostanka ali slabega občutka uvrstiti ne v prvo ne v drugo kategorijo. Če pa ga razčlenimo, lahko »poddogodka« razvrstimo takole: A – otrokova mati prosi za posredovanje, B – SD jo prepričuje, naj odda otroka v dom, A – mati privoli, da odda otroka v dom. Vsi ti dogodki bi bili seveda uvrščeni pod isti datum, a v različne stolpce. (Gl. Tabela 3.)

Sinhronični kronološki diagram

Medtem ko je enostavni kronološki diagram v osnovi kvantitativne narave, saj nas zanima gibanje števila dogodkov v času, je pri sinhroničnem bolj poudarjen kvalitativni vidik, tj., razdelitev dogodkov po akterjih in prepletanje sosledij različnih vrst dogodkov glede na akterje.

Diagram lahko narišemo na več načinov.

(a) Prvi je tak, kot smo ga nakazali že, ko smo opisali enostaven kronološki diagram. Če uporabimo različne barve za različne akterje, nastane sinhronični diagram po akterjih. V njem se lepo vidi pogostost posameznih vrst dogodkov po letih ali drugih časovnih enotah.

(b) Drugi način je, da razdelimo površino papirja z vertikalno črto na pol.

Vertikalna črta je časovna dimenzija; nanjo nanašamo letnice ali oznake za druga obdobja od zgoraj navzdol (lahko tudi od spodaj navzgor). Na horizontalno črto, ki jo narišemo v izhodišču, tako da sega čez obe polovici, pa nanašamo s krogci dogodke, tako kot pri enostavnem kronološkem diagramu. Na eno stran srednje črte nanašamo dogodke ene vrste, na drugo pa dogodke druge vrste. Pri tem moramo vedeti, da bomo z izbiro časovnega intervala (leto, polletje, mesec) vplivali na obliko krivulje. Zato je dobro preskusiti več različnih intervalov in primerjati dobljene krivulje. (Gl. sliko 3.)

(c) Pri tretjem načinu pa dogodkov ne grupiramo po letih (ali drugih časovnih enotah) ampak (a) prikažemo različne vrste dogodkov v preprostem zaporedju, ne glede na časovne presledke med njimi, v obliki enega samega niza dogodkov, predstavljenih z raznobarnimi krogci (ali različnimi liki), ali pa v dveh vzporednih zaporedjih, tako da vsaka vrsta krogcev (dogodkov) ustreza eni vrsti dogodkov; (b) v obliki zaporedja dogodkov, pri katerem so upoštevani časovni presledki med njimi, zato jih narišemo z zaporedjem krogcev, med katerimi so različno dolgi presledki. V tem primeru torej ne dobimo krivulje, ampak nekakšne verige, nize dogodkov ene in druge vrste. (Gl. sliko 4 in sliko 5.)

Skrajna oblika preprostega zaporedja bi bila stroga izmeničnost: dogodku A vedno sledi dogodek B in temu spet dogodek A itn. Druga skrajna oblika takega zaporedja bi bila stroga hkratnost dogodkov: kadarkoli se zgodi dogodek A, se hkrati zgodi dogodek B. Med tema skrajnima možnostma je npr. naslednja: verigi nekaj dogodkov A sledi veriga dogodkov B, tej spet veriga dogodkov A itn. Te možnosti ponazarja slika 6.

Kronološki povzetek: ključna obdobja

V kronološkem povzetku razdelimo celostni potek dogodkov na značilna obdobja, značilne širše časovne enote. Pri tem že upoštevamo izsledke kronološke analize, tako da naj ta obdobja ne bi bila

definirana zgolj z zunanjimi časovnimi presledki ali zunanje vpadljivimi dogodki, ampak z dognanji analize o kopičenju dogodkov, časovnih krivuljah in časovni sovisnosti dogodkov različnih vrst. Priporočljivo je posamezna obdobja poimenovati z izrazi, ki jedrnato opredelijo njihovo bistveno značilnost. (Gl. tabelo 4.)

ANALIZA VZORCEV RAVNANJA

Potem ko uredimo kronologije dogodkov in jih prikažemo z diagrami, jih analiziramo in interpretiramo. Pri tem si prizadevamo oblikovati pojme, s katerimi na ustrezni abstraktni ravni »poimenujemo« posamezne značilnosti časovnih potekov.

Analiza vzorcev ravnanja obsega: (1) analizo časovnih vzorcev ravnanja oz. dogodkov (kronologij), (2) analizo sekvenc dogodkov in (3) analizo logike intervencij (implicitnih teorij akterjev).

ANALIZA ČASOVNIH VZORCEV

Pri analizi časovnih vzorcev ali časovnih porazdelitev povzamemo bistvene značilnosti časovnih potekov, jih v začetku intuitivno poimenujemo in kolikor mogoče natančno opredelimo vsebino tako dobljenih pojmov, ki jih lahko pozneje preimenujemo, razčlenimo itn.

Analiza skrajšane kronologije

Pri analizi tabele in diagrama smo pozorni zlasti na kopičenje in redčenje dogodkov, na gibanje števila dogodkov v času. Diagram našega primera prikazuje krivuljo, ki ima dva vrha (če upoštevamo še prav začetno obdobje, ko so dogodki prerediti, da bi se nakopičili v enem letu, a se vendarle kar nizajo, pa pravzaprav tri). Tako bi lahko idealizirano prikazali število dogodkov v času kot krivuljo, ki ima tri vrhe, pri čemer je vsak višji od prejšnjega. Vrhi so med seboj ločeni z izrazitimi zarezi; v dogajanju so diskontinuitete.

To pomeni, da gre v temelju za večanje števila dogodkov v času od začetka do konca; kot je razvidno iz primera, gre

za množenje negativnih dogodkov v družini in (vse resnejših) ukrepov služb. (Gl. sliko 7.)

Analiza sinhronične kronologije

Pri analizi smo pozorni (a) na kopičenje dogodkov (kopičenje-redčenje) oz. na krivuljo dogodkov na vsaki strani posebej, tako kot pri enostavnem kronološkem diagramu; (b) na simetrije in asimetrije, komplementarnosti med obema krivuljama; (c) na zaporedja dogodkov ene in druge strani.

(a) Tako kot pri enostavnem kronološkem diagramu imajo krivulje pri sinhroničnem kronološkem diagramu različne možne poteke (linearno ali krivočrtno naraščanje ali padanje števila dogodkov itn.). Vsaka krivulja omogoča sklepe, ki zadevajo eno upoštevano stran. Če skupno krivuljo, dobljeno pri enostavnem kronološkem diagramu, razčlenimo na dve, tj., na krivuljo, ki prikazuje dogodke v družini in dejanja družinskih članov (krivulja A), in krivuljo, ki prikazuje dejanja okolja in služb (krivulja B), ugotovimo, da imata obe zelo podoben potek: vsaka ima tri vrhe (začetni je sicer komaj opazen), kar ustreza prispodobni o treh »impulzih« in že navedeni interpretaciji.

(b) Če primerjamo levo in desno krivuljo, opazimo, ali sta krivulji enaki ali različni. Različni sta lahko tako, da je druga krivulja variacija prve (npr., da je ravno nasprotna, »fazno premaknjena« ipd.), ali pa tako, da ni mogoče ugotoviti nobene oblikovne sorodnosti med njima. V našem primeru sta krivulji skoraj popolnoma enaki, le da je pri krivulji A (družina) v začetku (prvi vrh) kakšen dogodek več, drugi vrh je nekoliko višji kot pri drugi krivulji, tretji vrh pa nižji. V splošnem so dogodki A nekoliko bolj porazdeljeni (mogoče bi bilo izračunati mero razpršenosti in primerjati obe porazdelitvi), dogodki B pa so nekoliko bolj koncentrirani na koncu. Celó če vzamemo za enoto polletje, sta krivulji še vedno skoraj enaki. Nekoliko bolj je poudarjen zgodnji začetek dogajanja v družini in »rep« dogodkov v službah.

(c) Pri tretjem načinu interpretacije izhajamo iz diagrama, ki prikazuje strogo zaporedje dogodkov, torej »verige dogodkov« na eni in drugi strani (dogodkov A in dogodkov B). Naša slika kaže, da se prej opažena simetrija dogodkov ponovi tudi pri tem prikazu. Ko ni dogodkov na strani družine, ni dogodkov na strani službe. So daljša ali krajša obdobja, ko ne na eni ne na drugi strani ni dogodkov. Vmes so daljša ali krajša obdobja, ko se vrstijo dogodki na eni in na drugi strani, bodisi vzporedno (hkratno, neodvisno), kar je redkejše, bodisi v interakciji (dogodku na eni strani sledi dogodek na drugi, odvisno), kar je pogostejše. Taka porazdelitev potrjuje domnevo o reaktivni naravi posredovanja službe.

S proučevanjem formalnih značilnosti zaporedij dogodkov se odpira zanimivo področje analize. Podrobnejša analiza teh diagramov in razvijanje formalnih metod in tehnik kvalitativne in kvantitativne analize presega meje tega članka. Omenimo naj le, da se s to možnostjo analize postavljajo strožje zahteve za natančno popisovanje kronologije, saj lahko zaradi nenatančnega kronološkega razporejanja in neustrezne klasifikacije dogodkov odkrijemo zgolj navidezne zakonitosti.

Kronološki vzorci, interpretacija in konceptualizacija

Vzorci in interpretacija

1. vzorec:

Prva značilnost, ki jo razkriva kronološki diagram, je naraščanje števila dogodkov s časom. To naraščanje opazimo na obeh straneh, tako pri dogodkih v družini kot pri dogodkih v službah. Pojmi, ki nam s tem v zvezi pridejo na misel, so: stopnjevanje, eskalacija, intenziviranje ipd. Iz opisa dogodkov je tudi razvidno, da ne gre le za večanje števila dogodkov, ampak za izrazito stopnjevanje intenzivnosti dogodkov več vrst. Stopnjujejo se alkoholizem, zlasti očetov; očetova nasilnost; otrokovi begi; ukrepi služb so vse ostrejši, končajo se z odvzemom otrok in

obsodbo. Besede, ki nam pridejo na misel, ko pomislimo na družino, so: propadanje, stopnjevanje nasilja, stopnjevanje ogroženosti ipd. Besede, ki nam pridejo na misel, ko pomislimo na službe, so: stopnjevanje kontrole, pritiska, groženj, sankcij.

2. vzorec:

a. Druga značilnost, ki jo razkriva diagram, je pretrganost te dvigajoče se linije. Pretrgajo jo obdobja, ko ni dogodkov, v dogajanju so premori, pavze, tudi zelo dolge, po nekaj let. Obdobja miru in neaktivnosti se izmenjujejo z obdobji dogodkov in aktivnosti. Dogajanje ni kontinuirano, ampak diskontinuirano.

b. Če upoštevamo še vsebino dogajanja, lahko rečemo, da imajo obdobja dogajanja značilnosti »šokov« (izbruhi nasilja in z njimi intervencije služb), ki jim sledijo mirna obdobja, obdobja »latence«, ko službe ne delajo z družino. Prispodoba, ki nam ob tem pride na misel, so impulzi električnega toka ali svetlobni impulzi v nasprotju s kontinuirano svetlobo. Predstavljajmo si družino, ki živi v temni votlini. Velika razlika je, ali tej družini omogočimo šibko, a kontinuirano svetlobo, recimo, majhnega ognja, ali pa votlino le vsakih nekaj let razsvetlijo močni bliski, ki spremljajo nevihto. Prispodobne (metafore), čeprav morda oddaljene in pretirane, nam pomagajo dojeti bistvene značilnosti dogajanja.

Ta vrsta »impulzivnosti« je bistvena značilnost dogajanja v našem primeru. Izbruhom nasilja sledijo različni ukrepi služb (stekanje ukrepov), kot bi hoteli pogasiti požar.

3. vzorec: Če primerjamo sinhronično kronologijo, opazimo izrazito sočasnost dogodkov v obeh sferah, v družini in v službah: ko so dogodki na eni strani, so tudi na drugi, ko jih na eni strani ni, jih tudi na drugi ni. Na misel nam pridejo besede: korelacija, sovisnost, odvisnost, reaktivnost.

Konceptualizacija

Povzemimo pojme, ki smo jih omenili do sedaj, in jih uporabimo v smiselno povezanem opisu dogajanja.

STOPNJEVANJE: V obdobju desetih let spremljanja primera opazimo postopno stopnjevanje števila dogodkov, tako števila dogodkov v družini in zapisanih dejanj družinskih članov kot tudi števila posegov in ukrepov različnih služb, zlasti CSD. Opazimo tudi stopnjevanje intenzivnosti dogajanja, tako v družini (stopnjevanja alkoholnega propada, nasilja in ogroženosti) kot v službah (stopnjevanje pritiska, kontrole, groženj, sankcij). V obdobju desetih let lahko spremljamo postopno slabšanje položaja v družini in večanje pritiska in resnosti ukrepov služb.

DISKONTINUIRANOST: V vsem obdobju spremljanja primera opazimo obsežne praznine v dokumentaciji tako o dogajanju v družini kot o ukrepih služb, iz česar sklepamo na dolge premore v ukvarjanju s primerom, premore, ki so verjetno posledica umiritve položaja v družini, oziroma tega, da dogajanje v družini ne zbuja pozornosti okolja. Diskontinuirano je takó poročanje o dogajanju v družini kot tudi poročanje o dejavnosti služb.

IZMENJAVANJE: Iz diskontinuiranosti dokumentacije sklepamo, da so se v družini izmenjavala obdobja različne intenzivnosti dogajanja, obdobja, ko je prišlo do nasilja, in obdobja, ko se nasilje ni kazalo ali ne tako intenzivno, da bi zbudilo pozornost okolja (ki pa je bilo na to družino zaradi nesrečnega naključja v začetku spremljanja zelo pozorno), torej manifestna in latentna obdobja nasilja in nenasilja, hkrati s tem pa izmenjavanje obdobji aktivnosti in pasivnosti služb.

IZBRUHI (EKSACERBACIJE): Podroben pregled obdobji dogajanja in aktivnosti kaže, da imajo pri družini obdobja dogajanja naravo izbruha problematike (konfliktov, nasilja), pri službah pa k sanaciji teh izbruhov usmerjene izbruhe intervencij, dogovorov, groženj, sankcij ipd.

KORELACIJA: Iz vsega poteka dogodkov je razvidno, da dogodki na strani

služb časovno spremljajo dogodke na strani družine; pojavljajo se bodisi istočasno bodisi malo za njimi ali pred njimi. To kaže na medsebojno odvisnost dogodkov v obeh sferah in napeljuje na misel (ki jo bomo še razdelali) o reaktivnosti službe.

ANALIZA ZAPOREDIJ DOGODKOV (INTERAKCIJ)

Doslej smo pri analizi upoštevali povsem formalne značilnosti celostnega poteka primera (ali se kaj dogaja ali ne, menjavanje obdobij, ko so dogodki, z obdobji, ko jih ni, ipd.). Tako smo na ta primer pogledali s ptičje perspektive. V tem delu analize pa se osredotočamo na zaporedja posameznih dogodkov; tako lahko proučimo vsebinske zveze med dogodki. V nadaljnjem besedilu bomo uporabljali izraz »vzorec«. Ta izraz je (morda ne najbolj posrečen) prevod angleške besede pattern. Z njim želimo označiti značilne »like«, »strukture«, »porazdelitve«, značilna zaporedja dogodkov. Ta izraz v tem članku nima nič opraviti s postopkom vzorčenja, tj., izbora vzorca enot iz populacije (angl. sampling). Navajamo nekaj takih vzorcev; zavedamo se, da bi pronicljivejši analitik opazil še druge in že opažene drugače interpretiral.

1. vzorec

Vzorec: Če pridejo iz družine slabe novice, sledi intervencija; če so novice dobre ali če ni slabih novic, ni intervencije (tj., se z družino ne dela).

Interpretacija: Ob tem pomislimo, da bi bilo mogoče tako ravnanje opredeliti takole: negativno vedenje se kaznuje, pozitivno pa ne nagrajuje in ne podpira dovolj in učinkovito. Ali drugače: služba se osredotoča na tisto, kar je v družini negativnega, na »eksces« ali »defekt«, ne sprašuje pa se o pozitivnih vidikih življenja družine, na njene moči, potenciale. Te potenciale družina gotovo ima, saj drugače ne bi preživela leta in leta brez vpadljivih dogajanj. V tem smislu so dolga obdobja v življenju družine zamujena za delo z njo, za njeno opolnomočenje.

Pojem: USMERJENOST NA KONTROLO, NE NA OPOLNOMOČENJE.

2. vzorec

Vzorec: Ob smrti prvega otroka potrebuje družina oporo pri obvladovanju te obremenitve, a je ne dobi, ker je dogodek okvalificiran za nesrečo; ne gre torej za to, da bi starši kršili norme, starši sami pa tudi ne iščejo pomoči; socialna služba ne poseže.

Interpretacija: Tako huda nesreča je velika obremenitev za vsako družino, ne glede na to, ali se ji pridruži še kakšna (npr. kazenski pregon). Čeprav starša nista formalno obtožena, se verjetno kljub temu počutita kriva za otrokovo smrt, če pa ne, bi se morala. (Milica to ve in starša opazuje.) V vsakem primeru bi bilo treba to doživljanje z njima predelati in ju podpreti pri opravljanju starševske vloge v prihodnje.

Pojem: USMERJENOST NA MOTEČE VEDENJE, NE NA STISKO DRUŽINE.

3. vzorec

Vzorec: Ko pride do incidenta v družini, pridejo iz službe pogledat, ali je stanje dovolj hudo (blaga intervencija), da bi opravičevalo administrativen ukrep (resno intervencijo); sledi pomiritev v družini, kar je razlog za odlog resne intervencije.

Interpretacija: Služba čaka eksces, ki bi opravičeval uporabo formalnih administrativnih ukrepov, kot da ne bi imela na razpolago strokovnih metodičnih ukrepov socialnega dela. Ta usmerjenost na administrativne ukrepe zadržuje pogled službe na ocenjevanju resnosti situacije v družini in ji onemogoča, da bi preusmerila pozornost k tistim vidikom, v katerih bi lahko podprla družino. Zdi se, kot da služba ne verjame, da je mogoče kaj doseči brez formalnih sankcij (odvzem otroka, kazen); ali pa, da misli, da se socialno delo sestoji v uporabi teh sankcij in opraviilih, ki jih spremljajo.

Pojem: USMERJENOST NA ADMINISTRATIVNE UKREPE, NE NA METODIČNO DELO.

4. vzorec

Vzorec: V družini se zgodi nasilje, sosedje kličejo milico, milica posreduje, milica obvesti center, patronažna predlaga centru ukrep, center ukrepa (npr. obisk na domu).

Interpretacija: CSD je končni naslov, zadnji v verigi, ki zadnji zve za dogajanje in mu vsi ostali naročajo, kaj naj ukrene. To, da zadnji zve za dogodek v družini, je morda neizogibno; to, da izpolnjuje naročila drugih služb, pa ne. Zdi se, kot da je zlasti patronaža tista, ki razmišlja bolj zavzeto in proaktivno (ko predlaga, naj bi materi uredili dopoldansko zaposlitev).

Pojem: REAKTIVNO, NE PROAKTIVNO RAVNANJE; SLUŽBA KOT IZVRŠEVALEC NAROČIL, NE KOT POBUDNIK IN ORGANIZATOR POMOČI

5. vzorec

Vzorec: Mati pride po pomoč, predlaga rešitev, socialna delavka predloga ne sprejme, se tudi ne pogaja za kakšno srednjo rešitev, ampak navidezno pregovori mater o smotrnosti ukrepa, kot si ga je zamislila socialna delavka; mati se navidez strinja (podpiše zapisnik) in nato tistega ne naredi, dane obljube ne izpolni.

Intepretacija: Dejstvo, da pride mati sama po pomoč, je metodično izredno dragoceno in bi ga bilo treba nujno izkoristiti za pritegnitev stranke v proces reševanja problema. To socialna delavka sicer poskuša, vendar tako, da ne more biti učinkovita in odbije mater. Namesto, da bi socialna delavka resno upoštevala mater, ne nujno njenih predlogov natančno v taki obliki, kot jih izreče, ampak po njihovem smislu, in se z njo pogajala za kompromisno rešitev, jo skuša »pregovoriti« v pravilnost svojih vnaprejšnjih zamisli in rešitev, na katere mati »na tujem ozemlju« pristane, ko pa se doma sooči s težavnostjo realne situacije, kloni in obljube ne izpolni. Gre torej za navidezna soglasja, česar pa socialna delavka ne vidi in ostane pri svojem vzorcu ravnanja.

Pojem: VSILJEVANJE VNAPREJŠNIH REŠITEV IN NE PARTNERSKO

ISKANJE VZAJEMNO SPREJEMLJIVIH REŠITEV

6. vzorec

Vzorec: Socialna delavka si za obisk v družini vzame čas in vedno zagotovi podporo drugih služb, navadno patronažne, včasih milice. Za pritisk na podjetje, da bi uredili materin delovni čas, naj bi zadoštoval dopis; ni ne osebnega obiska ne asistencije drugih služb.

Interpretacija: Ureditev delovnega časa matere se zdi v tem primeru zelo pomemben ukrep, ki bi zagotovil otrokom varstvo v kritičnem delu dneva. Kljub temu se za uresničitev tega uporabijo minimalna razpoložljiva sredstva (dopis s prošnjo), medtem ko na družino pritiska vsa kontrolna mašinerija. Enkratni dopis podjetju se izkaže neučinkovit.

Pojem: PRITISK NA DRUŽINO, NE PRITISK NA OKOLJE

Pronicljivejši analitik bi na ta način na temelju predhodne analize oblikoval še druge pojme. A za zgled, ki naj pokaže postopek, jih je dovolj.

ANALIZA IMPLICITNIH TEORIJ

Implicitne teorije (theories in use po Schonu) so skrita pojmovanja akterjev, tista, ki jih akterji sami ne znajo izreči, ki pa jih razkrivajo njihova dejanja. odkrivanje teh teorij ni lahko in je gotovo tvegano početje, zato jih navajamo zgolj kot hipoteze, kot možne formulacije tistih pojmovanj, ki se v resnici skrivajo za ravnanjem služb in posameznikov v njih.

Naj navedemo le dve taki teoriji, ki se po našem skrivata za ravnanjem akterjev v tem primeru.

»Odpraviti je treba glavne vzroke, nato se bodo ostale težave lažje uredile.« V našem primeru je, po tej teoriji, glavni vzrok težav v družini in z družino alkoholizem staršev, zlasti očeta, ki je bolj prizadet. Osnovno prizadevanje socialne delavke je usmerjeno k temu, da bi pripravili očeta, da bi se šel zdraviti. Morda bi temu lahko dodali še stavek: »Če ne odpravimo osnovnega vzroka, je vse ostalo

prizadevanje zaman.« Socialna delavka si ne prizadeva dovolj, da bi pomagala urediti druge zadeve, ki niso neposredno povezane z zdravljenjem očetovega alkoholizma. Z urejanjem teh drugih zadev (delovnega časa matere, materine zaposlitve nasploh, drugih možnosti za varstvo otrok, pomoči sorodnikov in sosedov) očetov alkoholizem morda ne bi bil tako moteč in usoden, morda bi se odprle druge možnosti za reševanje matere in otrok in končno morda tudi druge možnosti za stabiliziranje in urejanje očetovega alkoholizma. Ni »glavni vzrok« tisto, na kar naj bo usmerjena naša dejavnost, ampak katerkoli možne spremembe. Problem je celota in spremembe delov vplivajo na spremembo celote.

»V tem primeru gre za nevarnost zanemarjanja in ogrožanja otrok«. Socialna delavka diagnosticira primer kot »nevarnost zanemarjanja in ogrožanja otrok«, ne morda kot stisko družine, ki ima raznolike izvire in situacijske pogojenosti (življenje na koruzi, konflikti s staro materjo, alkoholizem, materin delovni čas, smrt prvega otroka itn.) in tudi raznolike možnosti, da se stiska ublaži, omeji in da prevlada pozitiven razvoj. Njeno delovanje je usmerjeno k preprečevanju zanemarjanja in ogrožanja otrok, ne k blažitvi stiske in pomoči pri samoorganizaciji družine. Pred očmi ima dve dimenziji: alkoholizem in ogroženost otrok. Idealno bi bilo, po njenem, ko bi spodrezali osnovno zlo, tj., ko bi se šel oče zdraviti. Ker se ji to ne posreči, stopa vse bolj v ospredje problem ogroženosti otrok. Osrednje vprašanje postane, ali so otroci dovolj ogroženi, oziroma, ali je dovolj jasno, da so ogroženi, da bi bil upravičen administrativen ukrep za zavarovanje otrok. Z ocenjevanjem stopnje ogroženosti (ob obiskih na domu) in nujnosti posega (intervencije) za zavarovanje otrok se izgublja čas, ki je na razpolago za druge metodične pristope (svetovanje, pogajanje, zastopanje itn.).

KONČNA KONCEPTUALIZACIJA:
FORMULIRANJE SESTAVIN
TEORIJE O RAVNANJU SOCIALNE SLUŽBE

Izide analize na koncu povzamemo v teorijo. Mogoče bi morali to besedo dati v narekovaje, da bi s tem poudarili dvoje: (1) ni nujno, da gre za prepleten in zapleten sistem razlag in pojasnitev, ampak je lahko rezultat analize bolj omejen (ugotovitev kakšne pravilnosti, vzorca, konstrukcija kakšnega pojma, tipologije ipd.), in (2) gre za hipotezo, ki jo je treba preskusiti na istem ali podobnem gradivu, jo dopolniti itn.

Ko povzemamo delne ugotovitve v teorijo, ni nič narobe, če presežemo omejitve izhodiščnega gradiva in si »izmislimo« pojme, za katere v gradivu ni neposredne opore, ki pa jih implicirajo pojmi, za katere opora v gradivu obstaja. Ne gre torej za poljubno izmišljanje, ampak bolj za ekspliciranje pojmov, ki so vsebovani v gradivu, a niso izraženi. Prav naš primer je zgled, kako pojem enega modusa strategije socialnega dela, tistega modusa, ki smo ga odkrili s pomočjo analize gradiva, implicira pojem drugega modusa, o katerem gradivo neposredno ne govori. Včasih gre to izmišljanje še dlje: zamislimo si lahko pojem, ki je analogen tistemu, ki smo ga dobili z abstrahiranjem iz gradiva, ipd. V vseh teh primerih pa so te »izmišljije« povezane s tem, kar ni izmišljeno, ampak je zgolj abstrahirano. Seveda pa velja, da je tudi s postopnim procesom abstrahiranja dobljeni pojem v globljem pomenu besede izmišljen, je stvar mišljenja, miselna konstrukcija, ne stvar.

V razmišljanju smo prišli do tega, da lahko kot posplošitev iz analize gradiva razlikujemo dve strategiji socialnega dela; imenujmo ju začasno STRATEGIJA A ali KONTROLNA STRATEGIJA in STRATEGIJA B ali STRATEGIJA POMOČI. Njune značilnosti so naslednje:

STRATEGIJA A (KONTROLNA S.)

1. Pasivno reaktivni vzorec ravnanja. Akter (socialna služba) čaka, da se v polju družine pojavijo dogodki, ki jih opredeli

kot odklone, nato odgovori z različnimi ukrepi. To ne velja samo za začetek dela na primeru, ampak o taki usmeritvi priča prav dogajanje ob prekinitvah. Šele nov eksces izzove posredovanje.

2. Usmerjenost k upravnim ukrepom. Vse dolgotrajno dogajanje, v katerem je bilo obilo možnosti za pomoč v obliki svetovanja, pogajanja, zastopanja, skrbstva, se izteče v administrativno intervencijo in vse kaže, da zato, ker je bila situacija že v začetku opredeljena kot problem, ki bi ali bo, če preseže določeno mejo, zahteval tako intervencijo.

3. Asimetrija moči med socialno službo in stranko (družino). Ta asimetrija se ne kaže zgolj v tem, da se je služba na koncu upravičeno zatekla k upravni intervenciji, saj so bili otroci v smrtni nevarnosti, ampak bolj v tem, da je v celotnem postopku dominirala predstava službe o pravi rešitvi problema (da je treba pripraviti očeta na zdravljenje, otroke pa dati v dom) in da predlogi in predstave matere (in drugih članov družine in sorodstva, npr. sestre), ki je na vsak način želela ohraniti družino in obdržati otroke, niso bile vzete resno, kot izhodišče za reševanje težav. Zadajanje pretežkih nalog, neizvedljivih ali težko izvedljivih, ni opolnomočanje, ali pa je to le navidez. Iz oddaljenosti je lahko videti kot lagodnost socialnega delavca (naj sama to stori, zakaj bi se jaz trudil), sadizem (naj se sama pomatra) ali manipulacija (tako ali tako ne bo nič iz tega, potem pa bomo lahko dali otroka v dom).

4. Moralistično kaznovalna naravnost. Ukrep odvzema otrok in kaznovanja staršev ni pomenil samo zavarovanja otrok, ampak je v njem dovolj jasno izražena (prav tako upravičena) obsodba staršev, kot tudi prepričanje o preventivni funkciji kazni, ki naj bi starša spametovala. Ne sprašujejo se, ali to deluje in kako deluje.

5. Linearno kavzalno mišljenje. Za vsem tem se skriva mišljenje, ki definira težave in stiske kot odklon; ki zoži pozornost na en sam vidik situacije; identificira vzrok in »krivca« in se potem bori z njim(a) ter se tako zaplete v stopnjevanje

pritiska in odklonskosti, v spiralo neuspešnosti.

STRATEGIJA B (S. POMOČI)

1. Aktivno proaktivni vzorec ravnanja. Obdobja, ko se družina umiri, ko ni ekscesov, so primerna za to, da vidimo, kako družina vzdržuje ta stanja, in da jo podpremo pri tistih vidikih, ki bodo omogočili, da bo tako zdržala dlje; vidimo lahko, kje so tiste točke, ko morda napor pri vzdrževanju mirnega stanja sam pelje v polom. Socialni delavec vodi primer, ni, tako kot družina, žrtev dogodkov.

2. Usmerjenost k metodam socialnega dela. Upravna intervencija je ena od metod socialnega dela, ni pa edina, je največkrat uporabljena v skrajni sili in pusti težke posledice. Zato je pri strategiji pomoči poudarek na drugih metodah, ki pa naj bi jih socialni delavec uporabljal učinkovito. Mora premisliti, kakšna je verjetnost, da bo žena sama spravila moža na zdravljenje; če je to skrajno malo verjetno, naj tega ne naroča ženi. Premisli naj, kakšna je verjetnost, da bo podjetje na temelju dopisa s pobožno prošnjo spremenilo delovni čas žene; če je verjetnost majhna, naj uporabi drug pristop. Delamo zato in tako, da smo uspešni, ne delamo zato, da bi z delavnostjo opravičili neuspeh.

3. Opolnomočanje stranke (družine). Pri tej strategiji delo službe ni usmerjeno k uresničitvi vnaprej definirane »rešitve problema« z uporabo moči službe, ampak k opolnomočanju družine, k podpiranju družine pri iskanju njenih lastnih virov, moči in razvojnih možnosti; k iskanju pozitivnega. Naloge, ki jih zadajamo, so izvedljive, niso pretežke, njihovo izvršitev spremlja doživetje uspeha.

4. Pragmatično realistična naravnost. S tem mislimo usmerjenost na tisto, kar je uresničljivo in dosegljivo, ne da bi grobo posegali v družino. To ne pomeni le tega, da nismo usmerjeni moralistično kaznovalno, ampak morda še prej, da nismo usmerjeni k radikalnim »rešitvam«, na primer, da bi po vsej sili »ozdravili alkoholizem«. Usmerjeni smo

navidez h krpanju drobnih zaplat, omogočanju drobnih zadovoljstev in uspehov, sklepanju kratkoročnih in neobsežnih dogovorov, neobvezujočih stikov, k »drobnemu tkanju« odnosov. Zavedamo pa se, da lahko drobne spremembe peljejo v obširnejšo reorganizacijo življenja, ki naredijo življenje, četudi življenje z »ne-rešenim problemom«, znosnejše.

5. Sistemsko mišljenje. Če predstavo o linearni verigi vzrokov in posledic nadomestimo s predstavo o povezanosti »vsega z vsem«, o povezanosti in sovisnosti delnih značilnosti, ki sestavljajo celoto, lahko ukrepamo bolj prilagodljivo, saj vemo, da lahko navidez nepomembne spremembe pripeljejo k pomembnim.

Do kod smo v vsebinskem oziru prišli v svoji analizi? Odkrili smo določen vzorec ravnanja in svojo ugotovitev dovolj podprli z opisom različnih vidikov tega vzorca in s konkretnimi primeri, tako da je naša interpretacija videti prepričljiva. Ta vzorec smo primerjali z nasprotnim vzorcem, ki ga implicira dobljeni vzorec. Tako smo razprli možnost primerjave in perspektive. Naj si pomagam s parafrazo Lewinove prisposobe znanosti kot zasilnega mostišča vednosti v močvirju neznanja. Zgradili smo provizoričen podest, se vzpeli nanj, od tod konstruirali drugi podest, prestopili nanj in si z njega ogledali prvega.

Nismo pa še ugotovili, kako se ta vzorec proizvaja in vzdržuje. Del odgovora je morda skrit v tem gradivu in tej analizi; morda je potreben le razmislek in lahko odgovor izpeljemo iz tega, kar smo že ugotovili. Morda pa bi bilo treba zbrati novo gradivo; dokumente, pogovore z delavci, opazovanje dela, gradivo supervizijskih pogovorov ipd.

SKLEPNA PRIPOMBA O PROCESU ANALIZE

Gornji opis postopka analize primera poskuša biti urejen, pripravljen za kodifikacijo, tj., dan v razpravo, popravo in odobritev znanstveni skupnosti kot metoda ali tehnika analize, ki naj bi jo uporabljali raziskovalci, kadar naletijo na podoben problem in podobno gradivo.

Postopek mora biti prikazan urejeno po nekakšnem vrstem redu faz, da bi ga lahko razumeli in izvajali. A to ni vsa zgotdba. Da bi doumeli raziskovalni proces kot stvaren ustvarjalni proces, je treba opisati še nekaj okoliščin ob nastajanju tega postopka, ki relativirajo to lepo linearno shemo in jo postavljajo na glavo.

Kako je v resnici potekal proces konceptualizacije? Avtorja sva najprej prelistala dosje primera, da bi videla, »za kaj sploh gre«. Ustvarila sva si grobo sliko o dogajanju, pa še nobene sodbe. Potem je prvi avtor »prepisal dosje«, tj., sestavil obširno kronologijo dogajanja, da bi omogočil bolj zanesljiv in natančen pregled ob vendarle bistveno skrčeni količini papirja. Ob tem prepisovanju si je postopoma ustvarjal sliko o problematiki. To kronologijo je prebrala soavtorica. Nato sva sedla k prvemu posvetu. Začela sva z vprašanjem: »Torej, kaj je s tem?« In potem je vsak izrekel svoj prvi vtis, prvo slutnjo ali domnevo. Na svetlo so prihajale take in podobne izjave: »To je gašenje požarov.« »Socialna služba je servis sodišča.« »Deset let je trajalo in šlo ves čas navzdol.« »Ogromno dela, a to ni socialno delo, kakršnega učimo.« »Socialni delavec – mehki policaj.« »Kje je pomoč družini?« »Zakaj niso podprli matere, ko je sama iskala pomoč?« »Nasedajo tipičnim alkoholikovim manipulacijam.« Kot lahko vidite, vsebujejo ti iztrgani stavki (iztrgani ne le iz konteksta poznejše ocene, ampak iztrgani iz »duše« raziskovalcev) že osnovne zamisli poznejše ocene in konceptualizacije. To, do česar sva prišla na koncu, je bilo izrečeno že na začetku, po prvem poglobljenem pregledu urejenega gradiva.

V tem primeru raziskovanja se je torej potrdilo, da ni čistega empiričnega postopka, postopka, pri katerem bi s skrbnim zbiranjem, primerjanjem in kopičenjem dejstev prek postopnega abstrahiranja prišli do končnega, dovolj abstraktnega in splošno veljavnega pojma. Nasprotno: že na začetku je bila izrečena »teorija« kot hipoteza. Postopek analize je hkrati postopek preverjanja in dokazovanja na začetku izrečenih sodb, ki imajo v raziskavi status domnev, kot tudi

v ožjem pomenu empiričen postopek postopnega oblikovanja novih pojmov in sodb iz opaženih dejstev. Teorija in empirija se ves čas prepletata. Zato naj poudarim: po prvem razgledu o problemu, ki se ga lotevamo, ko se nam oblikujejo prve misli o tem, za kaj gre, je treba te misli izreči. To so delovne hipoteze. Navadno kar dobro opredelijo bistvo našega pogleda na zadevo. Ob tem pa je treba ostati odprt za ideje in odkritja, ki se bodo pojavljali ob analizi, pa čeprav bodo v nasprotju z na začetku izrečenimi domnevami.

Literatura

- G. ČAČINOVIČ VOGRIŃIĆ (1990), Paradigmatske osnove socialnega dela z družino. *Socialno delo* 29 : 163-168.
- (1992), Psihodinamski procesi v družinski skupini. Ljubljana.
- P. LUESSI (1991), Systemische Sozialarbeit. Bern: Paul Haupt.
- B. STRITH (1993), Normativni in standardi v socialnem varstvu. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- B. STRITH, M. MOŽINA (1992), Avtopoeza: procesi samoorganiziranja in samopomoči. *Socialno delo*, 31: 18-73.
- R. K. YIN (1989), Case Study Research: Design and Methods. Newbury Park: Sage.

TABELA 1: KRONOLOGIJA DOGODKOV

OSNOVNI KRONOLOŠKI OPIS DOGODKOV
PREPIS DOKUMENTOV DOSJEJA Z DELNIM OPUŠČANJEM

12. 4. 89

KONFLIKT V DRUŽINI, POSREDUJE MILICA (VEČ DOKUMENTOV)

Konflikt med očetom in staro materjo. Starejši otrok se zateče k sosedom. Milica posreduje na domu, obvesti mater, ki je v službi, naj pride po otroka.

13. 4. 89

SESTRA OTROKOVEGA OČETA OPOZARJA NA RAZMERE V DRUŽINI (URADNI ZAZNAMEK CSD)¹

/.../ povedala, da v družini njenega brata ponovno prihaja do konfliktov. Imenovana meni, da bi bilo brata nujno »prisilno«¹ poslati na zdravljenje proti alkoholizmu, saj je alkohol iz njega naredil popolnoma drugega človeka. Za otroka v času partneričine odsotnosti zaradi dela sploh ne skrbi primerno /.../ O razmerah so pripravljene podati izjavo sosedje /.../ Včeraj, 12. 4. 89 naj bi v družini ponovno posredovala PM /.../ Predlagala sem ji, da naj o stanju v družini obvesti še patronažno sestro, ki stanuje na terenu in lahko obisk opravi takoj. /.../ Opraviti obisk na domu v večernih urah, verjetno bolj z miličnikom.

14. 4. 89

PONOVNI KONFLIKT, OTROK SE PONOVNO ZATEČE K SOSEDOM, TI PRIJAVIJO DOGODEK PATRONAŽNI SLUŽBI (O DOGODKIH 12. IN 14. 4. 89, ZAPISNIK CSD 19. 4. 89: MATERINA PRIPOVED)

Na CSD se zgleda otrokova mati in opiše dogodek:

/Moževa/ mati je popoldne /12. 4./ prišla v našo hišo in je s seboj odpeljala /vnuka/, češ da pri njem /sinu/ biti ne more. To ga je /sina-partnerja/ razjezilo, in je šel do njene hiše in ker ga ni spustila notri, ji je razbil šipo. Mati je odšla klicat miličnike, medtem se je partner že vrnil domov. Prišla sta dva miličnika in ker je bila /hčerka/ v njegovem varstvu, ga nista odpeljala na postajo, ampak po njihovem posredovanju mu je ostala poškodba na nogi. K zdravniku ni šel, na nogo pa ne more stopiti. Tisti večer so me miličniki poklicali v službo, da sem šla predčasno domov, ker se je /sin/ potemtakem menda od stare matere zatekel k sosedi /.../ Z njim sem se nato okoli osme ure vrnila domov, deklica je že spala, /partner/ pa po moji presoji ni bil pijan. On mi je nato povedal, kaj se je zgodilo. Naslednji dan v petek /14. 4./ je /sin/ popoldne ponovno odšel od doma k isti sosedi in me je nato ta poklicala v službo. Tudi miličnike je obvestila, tako da so ponovno prišli na dom in opravili razgovor s partnerjem. Ta je zatrdil, da otroku ni nič naredil in da je od doma šel le sam. Ko sem sama prišla domov s /sinom/, miličnikov več ni bilo, za partnerja pa prav tako lahko rečem, da ni bil pijan.

(O DOGODKU 14. 4. 89, POROČILO PATRONAŽNE SLUŽBE, 19. 5. 89)

Dne 14. 4. 89 sem v večernih urah dobila prijavo iz okolja, da je sin /.../ že drugič zaporedoma ušel od doma. Zatekel se je k družini N. /.../ Povedal je, da oče doma pije, ko mame ni doma, samo kriči nanj in na sestrico /.../ Tudi udaril naj bi punčko, je rekel. Omenjena družina je obvestila postajo milice /.../ Miličniki so opravili obisk in svetovali /družini N./ naj z otrokom počakajo /njegovo mamo/, ko bo ob 23. uri prišla z avtobusom iz službe. /Soseđa/ je povedala, da je /mati/ zadržala po alkoholu, ko se je vrnila iz /.../ Izročila ji je sina. Povedala je tudi, da je slišala, kako je /mati/ negodovala nad sinom, ko sta se vračala proti domu.

14. 4. 89

ZAPROSILO ZA ASISTENCO IN KAZENSKI PREGON (CSD SPOROČA PM)

Prosijo za sodelovanje ob obisku na domu.

V družini gre /.../ za zanemarjanje otrok. Zlasti je varstvo oziroma tudi sama

¹ Navedki iz dokumentacije seveda niso lektorirani. (Op. ur.)

varnost obeh otrok /.../ vprašljiva predvsem v popoldanskem in večernem času, ko sta otroka prepuščena skrbi očeta zaradi materinega popoldanskega dela. Oče /.../ naj bi bil dnevno pijan in v opitem stanju nesposoben zagotoviti otrokoma potrebno oskrbo in varnost. /.../ Obenem vas prosimo, da /.../ zoper omenjeno družino sprožite kazenski pregon zaradi zanemarjanja vzgoje in oskrbe otrok in sicer zoper oba starša. Zoper mater /.../, ker prepušča otroka neustreznemu varstvu moža, /zoper/ njega pa zaradi neposrednega ogrožanja obeh otrok. Hkrati se bomo /na CSD/ skušali s staršema dogovoriti za ustrežnejšo oskrbo otrok z začasno namestitvijo v drugo okolje, ter urejanje zdravljenja proti alkoholizmu. Če bo tudi tako posredovanje v družini ostalo brezuspešno, bo predvidoma potrebno izvesti postopek za namestitev otrok v drugo okolje brez privolitve staršev.

14. 4. 89

OBVESTILO O UKREPIH (CSD PATRONAŽNI SLUŽBI)

Povzetek ugotovitev o družini, omemba posredovanja v podjetju.

S partnerjema nameravamo ponovno, zaradi koristi otrok, doseči dogovor za zdravljenje proti alkoholizmu ob hkratni začasni namestitvi otrok v drugo okolje. Če to ne bo mogoče doseči sporazumno, bo predvidoma potrebno urejati namestitev otrok v drugo okolje brez privolitve staršev. V tem primeru potrebujemo v postopku tudi vaše poročilo o zapažanjih ob priliki obiskov na domu.

Opozorilo na protislovje med izjavo matere ob obisku, da oče v času njene odsotnosti primerno skrbi za otroke in prijavo sestre oz. sosedov. Obvestilo o nameravnem obisku na domu skupaj z milico. Prošnja za nadaljnje spremljanje družine s strani patronažne službe.

14. 4. 89

VABILO NA RAZGOVOR V ZVEZI Z VARSTVOM OTROK (CSD STARŠEM)

17. 4. 89

DOGOVARJANJE MED SLUŽBAMI (CSD, URADNI ZAZNAMEK PODATKI SOCIALNE DELAVKE O POGOVORU S PATRONAŽNO)

Klicala je patronažna sestra iz /.../ Povedala je, da so jo na terenu obvestili o problematiki v družini /.../ Dodatno sem jo še obvestila o mojih načrtih za delo z družino v tem tednu in z zaprosilom, ki sem ga poslala na patronažo. Predlagala sem ji tudi, da opravi danes popoldne obisk na domu, v tistem času, ko bo žena odšla na delo, ter me o svojih ugotovitvah jutri telefonično obvesti. Prosila sem jo še, naj v svojem poročilu navede tudi to, kako je mati z mlajšim otrokom obiskovala posve-tovalnico in če je opravila vsa cepljenje. V zvezi s tem, da je hčerka shodila pozno, me zanima tudi to, če je bilo ob spremljanju otroka opaziti morebitni zaostanek v razvoju.

17. 4. 89

OBISK PATRONAŽNE SESTRE NA DOMU DRUŽINE (IZ POROČILA PATRONAŽNE SLUŽBE 16.5.89, POSLANO CSD)

V ponedeljek, 17. 4. 1989 sem bila pri družini /.../ ponovno na obisku. Partner sicer ni kazal znakov vinjenosti, vendar imam občutek, da sta bila otroka »zaprta« v stanovanju, da mu /sin/ ne bi pobegnil. Deklico sem našla ob 13.30 uri v zatemnjeni sobi, kamor naj bi jo dala spat mati, preden je odšla v službo (11.30 uri). Postelja je bila brez posteljnine, deklica je bila zavita v volneno odejo, brez pleničk, vsa polulana. Na obrazu sem opazila modrico pod očesom. Oče /.../ je povedal, da je deklica padla na gugalnici in da je ni udaril. Zagotavljal mi je, da ne pije pretirano, da ni alkoholik, čeprav že vsa leta vemo /.../, da je partner alkoholik /.../ pije pa tudi partnerka sama. /.../

TABELA 2: SKRAJŠANA KRONOLOGIJA

1979

1) xx. xx. 79 Bodoča starša se odselita na svoje.

1980

2) xx. xx. 80 Patronaža ugotovi alkoholizem bodočih staršev.

3) xx. xx. 80 Bodoča mati se zaposli; dela samo popoldne.

1981

1982

4) xx. xx. 82 Rojstvo prvega sina.

1983

1984

5) /13./ 1. 84 Smrt prvega sina zaradi zadušitve z monoksidom.

6) 21. 1. 84 Rojstvo drugega sina.

7) xx. xx. 84 Obisk patronažne sestre; otrok zdrav.

8) 11. 2. 84 Obvestilo milice, da starša hudo zanemarjata otroka.

9) 20. 3. 84 Obisk SD na domu: razmere urejene.

10) xx. 3. 84 Mati z otrokom zbeži k svoji materi.

4. 84

5. 84

11) 19. 6. 84 Pretep med staro materjo in otrokovim očetom

12) 20. 6. 84 Sestra otrokovega očeta prosi SD, naj uredijo varstvo za otroka

7. 84

8. 84

9. 84

13) 24. 10. 84 Mati prosi za posredovanje CSD; po prepričevanju privoli, da odda otroka v dom.

14) 26. 10. 84 Mati ne izpolni obljube.

15) 1. 11. 84 Starša ne izpolnita obljube, ki sta jo dala patronažni, da bosta nesla otroka materini materi.

16) 20. 11. 84 Obisk SD in patronažne na domu: zaenkrat še ni treba posredovati.

17) 7. 12. 84 Patronaža pozove CSD, naj uredijo materi dopoldansko delo.

1985

1986

1987

18) 13. 5. 87 Rojstvo hčerke.

1988

19) xx. xx. 88 Mati ne prinese otroka na pregled v ZD.

20) 19. 6. 88 Milica poroča o zanemarjanju otrok.

21) 27. 6. 88 CSD zaman vabi starše na pogovor.

22) 27. 6. 88 CSD pozove podjetje, naj uredijo, da bi mati delala dopoldne.

7. 88

8. 88

9. 88

10. 88

11. 88

12. 88

1989

23) 9. 1. 89 CSD pripravlja oddajo otrok v dom.

24) 14. 2. 89 Obisk na domu: spremljati družino.

xx. 3. 89

25) 12. 4. 89 Milica posreduje v družini.

ANALIZA KRONOLOŠKIH IN INTERAKCIJSKIH VZORCEV

- 26) 13. 4. 89 Sestra poroča o konfliktih.
- 27) 14. 4. 89 Sin se zateče k sosedi.
- 28) 14. 4. 89 CSD zaprosi milico za kazenski pregon očeta.
- 29) 18. 4. 89 CSD: obisk na domu; deklica je zanemarjena.
- 30) 19. 4. 89 Mati pride na CSD: uvideva, da bi se moral partner zdraviti; poiskala bo varstvo za otroka, si uredila dopoldansko delo; zaveda se možnosti odvzema otroka.
- 31) 19. 4. 89 CSD in milica obisk na domu: oče pristane na zdravljenje alkoholizma, dogovor o odhodu v bolnico.
- 32) 19. 5. 89 CSD obvesti starše, da sta naročena za pogovor v bolnici.
- 33) 24. 5. 89 Mati dvigne zdravstveno izkaznico za partnerja.
- 34) 24. 5. 89 Starša ne gresta v bolnico.
- 35) 11. 6. 89 Otrok se zateče k sosedom, oče pride za njim, ga davi, otrok nezavesten.
- 36) 15. 6. 89 CSD: odločitev za takoj šnji odvzem otrok.
- 37) 15. 6. 89 Obisk na domu: ustna odločba o odvzemu otrok in odvzem otrok v dom.
- 38) 15. 6. 89 Osebno obvestilo SD materi v podjetju o odvzemu otrok.
- 39) 16. 6. 89 Starša obiščeta otroka.
- 40) 21. 6. 89 Oče in mati prosita za vrnitev otrok; SD pogojuje vrnitev otroka z zdravljenjem alkoholizma.
- 41) 19. 7. 89 Mati prosi, da bi v času dopusta dobila otroka.
- 42) 14. 8. 89 Temeljno sodišče informira CSD o preiskavi zoper starše.
- 43) 24. 7. 89 Mati pride na CSD, opravičuje očeta.
9. 89
10. 89
11. 89
- 44) 8. 12. 89 Mati pride na CSD, SD jo pregovarja, naj pripravi moža za zdravljenje, »jo osvešča«.
- 1990
1. 90
2. 90
3. 90
4. 90
- 45) 7. 5. 90 CSD: odločba o premestitvi otrok iz otroškega doma v rejniško družino.
- 46) 8. 5. 90 CSD: obisk na domu družine, obvestijo starše, da bosta otroka premeščena v rejniško družino.
- 47) 14. 5. 90 Temeljno sodišče: Predlog varstvenega ukrepa obveznega zdravljenja alkoholizma za oba starša.
- 48) 15. 6. 90 CSD: Namestitev otrok v rejniško družino.
7. 90
- 49) 14. 8. 90 Sodišče: obsodba staršev za KD zanemarjanja svojih nedoletnih otrok in surovo ravnanje; obvezno zdravljenje alkoholizma.

TABELA 3: SINHRONIČNA KRONOLOGIJA PO AKTERJIH

datum	A – Dogodki v družini, dejanja staršev	B – Dogodki v okolju, dejanja služb
1979	Bodoča starša se odselita na svoje.	
1980		Patronaža ugotovi alkoholizem bodočih staršev.
	Bodoča mati se zaposli; dela samo popoldne.	
1981		
1982	Rojstvo prvega sina.	
1983		
1984		
(13.) 1. 84	Smrt prvega sina zaradi zadužitve z monoksidom.	
21. 1. 84	Rojstvo drugega sina.	
(?)		Obisk patronažne sestre; otrok zdrav.
11. 2. 84		Obvestilo milice, da starša hudo zanemarjata otroka.
20. 3. 84		Obisk SD na domu: razmere urejene.
? 3. 84	Mati z otrokom zbeži k svoji materi.	
19. 6. 84	Pretep med staro materjo in otrokovim očetom	
20. 6. 84		Sestra otrokovega očeta prosi SD, naj uredijo varstvo za otroka
24. 10. 84	Otrokova mati prosi za posredovanje CSD; privoli, da odda otroka v dom.	Prepričujejo mater.
26. 10. 84	Mati ne izpolni obljube.	
1. 11. 84	Starša ne izpolnita obljube, ki sta jo dala patronažni, da bosta otroka nesla materi materi.	
20. 11. 84		Obisk SD in patronažne na domu: zaenkrat še ni treba posredovati.
7. 12. 84		Patronaža pozove CSD, naj uredijo materi dopoldansko delo.
1985		
1986		
1987		
13. ? 5. 87	Rojstvo hčerke.	

ANALIZA KRONOLOŠKIH IN INTERAKCIJSKIH VZORCEV

1988

? Mati ne prinese otroka na pregled v ZD.

19. 6. 88

Milica poroča o zanemarjanju otrok.

27. 6. 88

CSD vabi starše na pogovor.

Starši se ne odzovejo

CSD pozove podjetje, naj uredijo, da bi mati delala dopoldne.

1989

9. 1. 89

CSD pripravlja oddajo otrok v dom.

14. 2. 89

Obisk na domu: spremljati družino.

12. 4. 89

Milica posreduje v družini.

13. 4. 89

Sestra poroča o konfliktih.

14. 4. 89 Sin se zateče k sosedi.

CSD zaprosi milico za kazenski pregon očeta.

18. 4. 89

Obisk na domu; deklica je zanemarjena.

19. 4. 89 Mati izjavi (v pogovoru na CSD): uvideva, da bi se partner moral zdraviti zaradi alkoholizma; poiskala bo varstvo za otroka, si uredila dopoldansko delo; zaveda se možnosti odvzema otroka.

CSD: pogovor z materjo.

Oče pristane na zdravljenje alkoholizma, dogovor o odhodu v bolnico.

CSD in milica: obisk na domu

19. 5. 89

CSD obvesti starše, da sta naročena za pogovor v bolnici.

24. 5. 89 Mati dvigne zdravstveno izkaznico za partnerja.

Starša ne gresta na psihohigieno.

11. 6. 89 Otrok se zateče k sosedom, oče pride za njim, ga davi, otrok nezavesten.

15. 6. 89

CSD: odločitev za takojšnji odvzem otrok.

Obisk na domu: ustna odločba o odvzemu otrok in odvzem otrok v dom.

Osebno obvestilo SD materi v podjetju o odvzemu otrok.

16. 6. 89 Starša obiščeta otroka.

21. 6. 89 Oče in mati prosita za vrnitev otrok

SD pogojuje vrnitev otroka z zdravljenjem alkoholizma.

19. 7. 89 Mati prosi, da bi v času dopusta dobila otroka.

14. 8. 89	Temeljno sodišče informira CSD o preiskavi zoper starše.
24. 8. 89	Mati pride na CSD, opravičuje očeta.
8. 12. 89	Mati pride na CSD, SD jo pregovarja, naj pripravi moža za zdravljenje, jo »osvešča«
1990	Odločba o premestitvi otrok iz otroškega doma v rejniško družino.
8. 5. 90	Obisk na domu družine. SD obvesti starše, da bosta otroka premeščena v rejniško družino.
14. 5. 90	Temeljno sodišče: Predlog varstvenega ukrepa obveznega zdravljenja proti alkoholizmu za oba starša.
15. 6. 90	Namestitev otrok v rejniško družino.
14. 8. 90	obsodba staršev za KD zanemarjanja svojih nedoletnih otrok in surovo ravnanje; obvezno zdravljenje alkoholizma.

TABELA 4: ZNAČILNA OBDOBJA (KRONOLOŠKI POVZETEK)

do 1982

Stekanje neugodnih pogojev: alkoholizem starih staršev, predkaznovanost, neurejena zunajzakonska zveza, neugoden delovni čas žene.

1982-1984

Obremenitev družine, ki ostane nepredelana: rojstvo otroka, smrt otroka.

1984

Prvi izbruhi nasilja, nekompetentno ravnanje službe: mati prosi pomoč, neustrezno posredovanje, »neubogljivost« staršev, neučinkovito posredovanje.

1988-1986

Latenca, prekinitvev stikov med službo in družino: pritajitev, navidežno urejeno stanje.

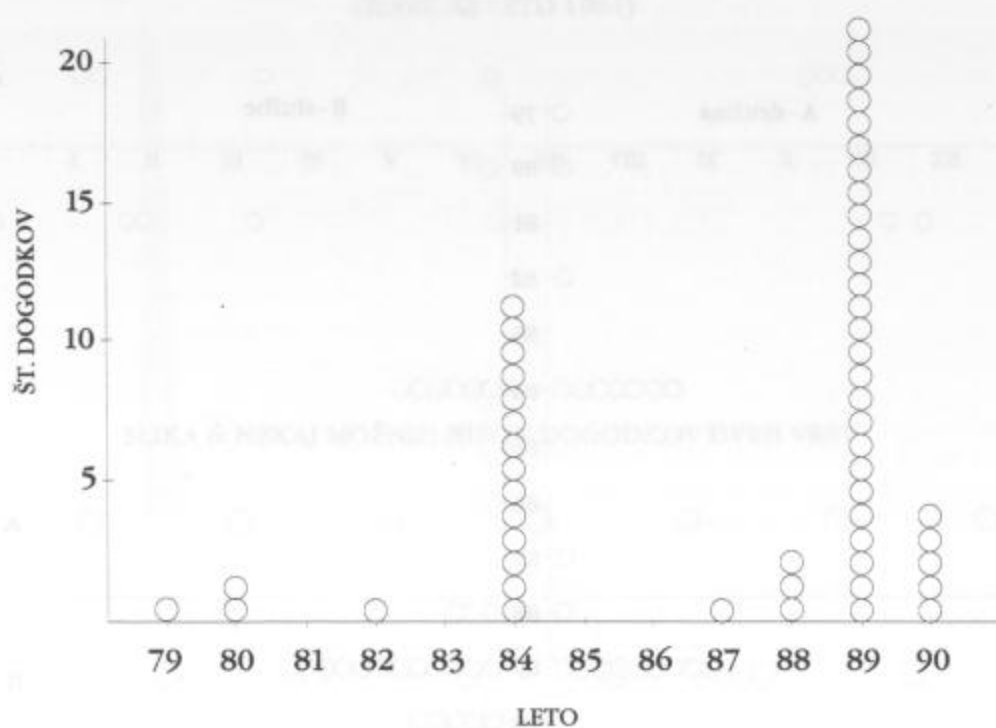
1987-1989

Drugi izbruh nasilja: nasilju sledi intervencija, tej manipuliranje s strani staršev, nato nasilje nad otrokom in odvzem otrok.

1989-1990

Administrativni ukrepi: odvzem otrok, namestitev v dom in rejo, kazenska ovadba, obsodba.

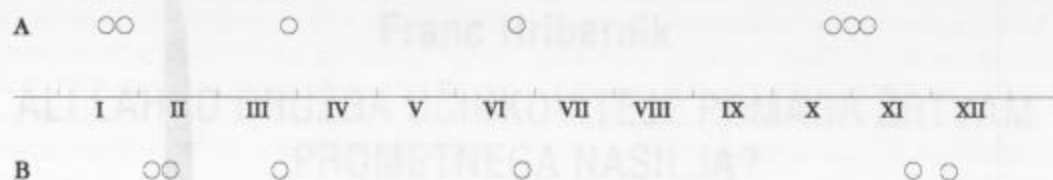
SLIKA 1: KRONOLOŠKI DIAGRAM

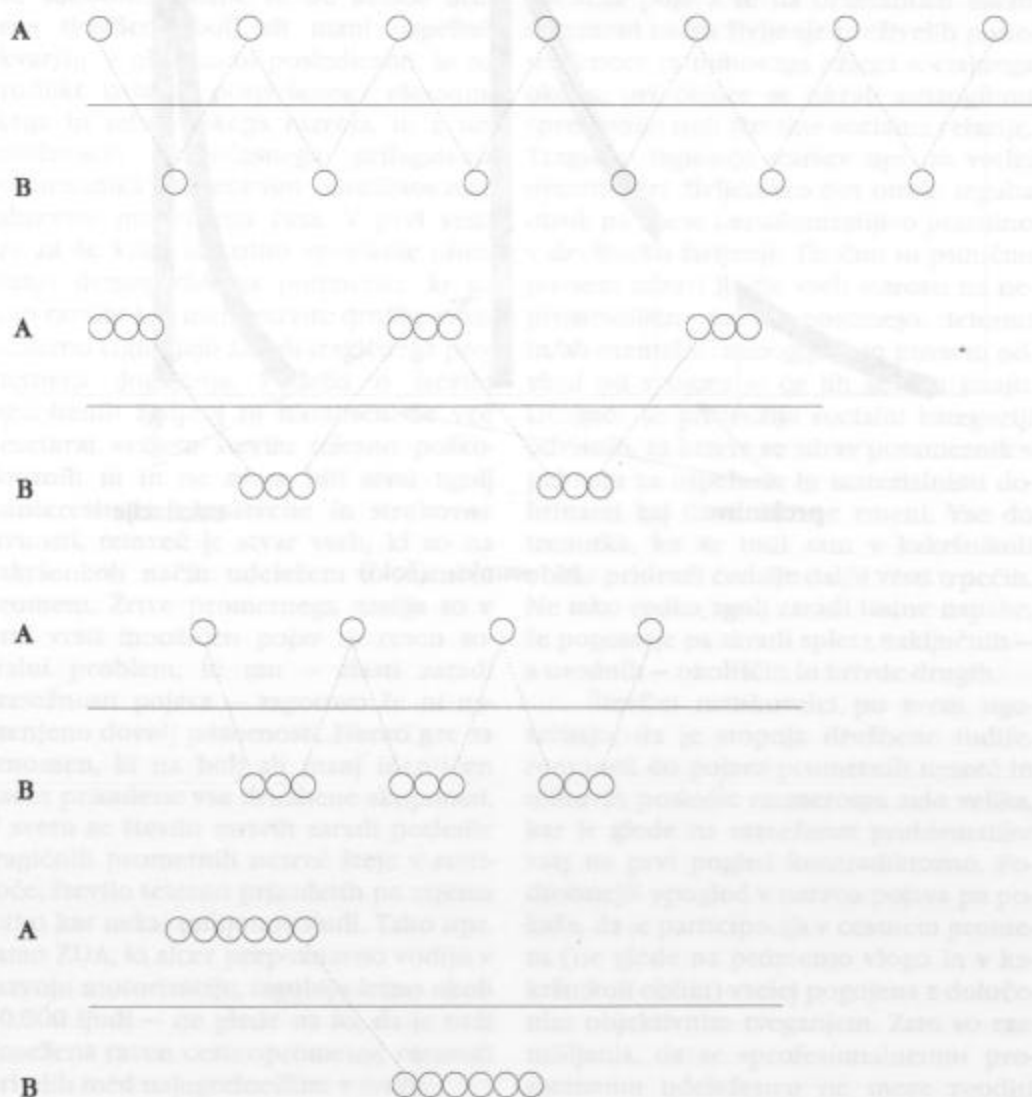
SLIKA 2: NEKAJ MOŽNIH ČASOVNIH POTEKOV

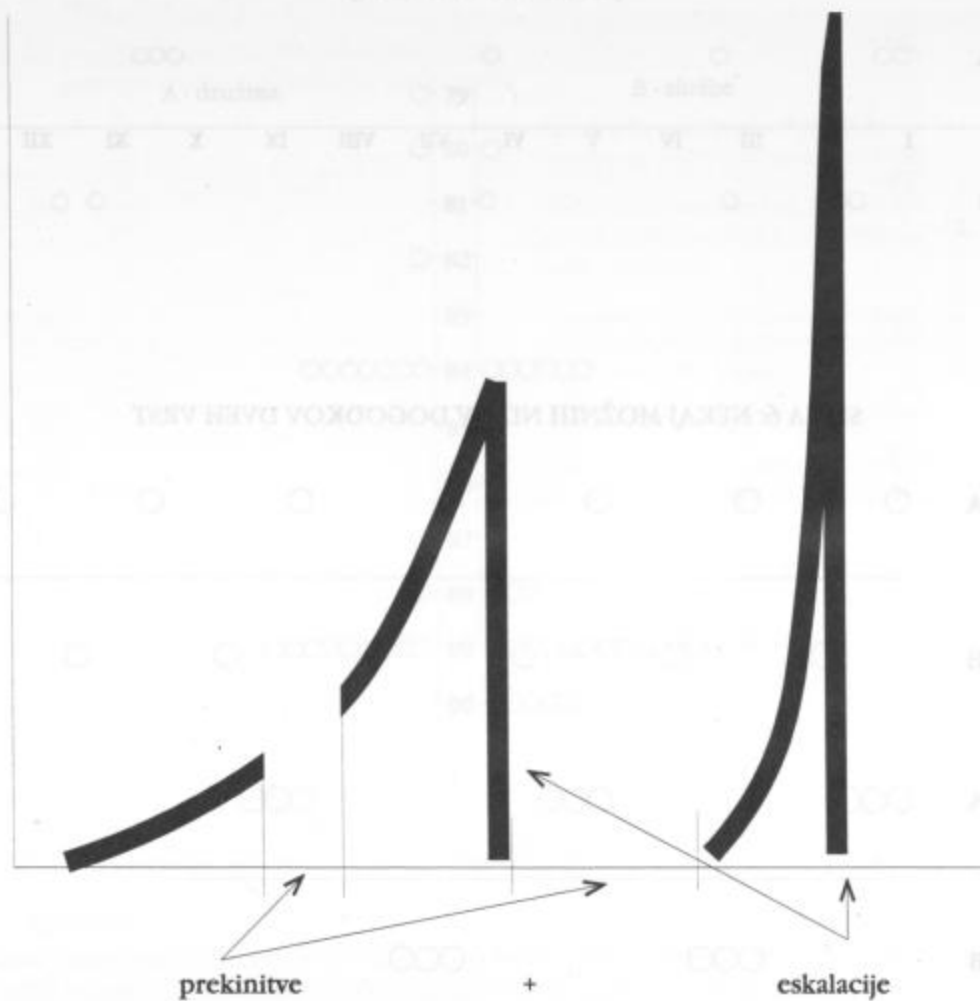
SLIKA 5: SINHRONIČNI NIZI DOGODKOV PO VRSTAH AKTERJEV
- INTERVALNO ZAPOREDJE
(IZSEK ZA LETO 1984)

SLIKA 6: NEKAJ MOŽNIH NIZOV DOGODKOV DVEH VRST

SLIKA 7: IDEALIZIRAN KRONOLOŠKI DIAGRAM

SLIKA 8: SINHRONIZIRAN KRONOLOŠKI DIAGRAM